

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců Mgr Radovana Havelce a JUDr. Tomáše Rychlého v právní věci žalobce: **V. R.**, zastoupený JUDr. Marošem Matiaškem, LL.M., advokátem se sídlem Mánesova 1175/48, Praha 2, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, o přezkoumání rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 4. 2021, č. j. OAM-6/LE-BA02-VL14-2021, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2021, č. j. 62 Az 21/2021 - 30,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. 12. 2021, č. j. 62 Az 21/2021 - 30, **se ruší.**

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 13. 4. 2021, č. j. OAM-6/LE-BA02-VL14-2021, **se ruší** a věc **se** mu **vrací** k dalšímu řízení.

III. Žádnému z účastníků **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o žalobě a o kasační stížnosti.

IV. Ustanovenému zástupci žalobce advokátu JUDr. Maroši Matiaškovi, LL.M., **se přiznává** odměna za zastupování v řízení o kasační stížnosti ve výši 8.228 Kč. Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení žalobce nese stát.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal dne 20. 1. 2021 žádost o udělení mezinárodní ochrany, neboť se v případě návratu na Ukrajinu obával o svou bezpečnost. Ze země svého původu musel dle svých slov vycestovat kvůli mučení a vyhrožování, kterého se vůči němu dopouštěli příslušníci SBU (Služba bezpečnosti Ukrajiny). Svoji žádost o udělení mezinárodní ochrany podal poté, co byl policií zajištěn za účelem správního vyhoštění. Žalovaný následně v záhlaví specifikovaným rozhodnutím zamítl jeho žádost jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 2 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, neboť přichází z bezpečné země původu a současně neprokázal, že v jeho případě nelze Ukrajinu za bezpečnou zemi považovat. Jeho výpověď vyhodnotil jako zcela účelovou a nevěrohodnou.

[2] Žalobce se proti rozhodnutí žalovaného bránil žalobou podanou ke Krajskému soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud"), který ji jako nedůvodnou zamítl. Krajský soud po posouzení žaloby a podkladů obsažených ve správním spise dospěl k závěru, že žalovaný zjistil skutkový stav věci v potřebném rozsahu a obstaral si dostatek informací nezbytných k vydání rozhodnutí. Uvedl, že Ukrajina, s výjimkou poloostrova Krym a částí Doněcké a Luhanské oblasti pod kontrolou separatistů, je ve smyslu vyhlášky č. 328/2015 Sb. považována za bezpečnou zemi původu. Shromážděné informace ohledně situace na Ukrajině považoval krajský soud za dostatečné a přiměřené k datu vydání napadeného rozhodnutí. Odkázal především na dokument ze srpna 2020 nazvaný „Hodnocení Ukrajiny jako bezpečné země původu", s jejímž obsahem byl žalobce seznámen, přičemž ten nenavrhl doplnění dokazování a netvrdil ani další relevantní skutečnosti. V této souvislosti krajský soud souhlasil se žalovaným, že označení určité země původu jako bezpečné zvyšuje důkazní břemeno na straně žadatele o udělení mezinárodní ochrany. Žalobce v nyní posuzované věci netvrdil žádné skutečnosti, které by měly vést k tomu, že se v jeho případě o bezpečnou zemi původu jednat nemůže. Krajský soud proto vyhodnotil žalobcovu žádost o udělení mezinárodní ochrany jako účelovou. Přihlédl rovněž k tomu, že žalobce požádal o udělení mezinárodní ochrany teprve poté, co mu bylo uloženo správní vyhoštění.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[3] Žalobce (dále jen „stěžovatel") napadl rozsudek krajského soudu kasační stížností z důvodů, které lze podřadit pod § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.").

[4] Má předně za to, že jeho kasační stížnost splňuje podmínky přijatelnosti ve smyslu § 104a s. ř. s. V této souvislosti především upozornil na nepříznivý vývoj situace na Ukrajině, v níž probíhá od 24. 2. 2022 ozbrojený konflikt. Ten je novou skutečností, kterou je nutno s ohledem na judikaturu Nejvyššího správního soudu, zásadu *non-refoulement* a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU, o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice"), vzít v potaz. Dále odkázal na zásadní pochybení krajského soudu, jakož i žalovaného, týkající se hmotněprávního posouzení, a to konkrétně ohledně postavení stěžovatele v otázce hodnocení individuálních okolností případu a situace na Ukrajině v době podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany.

[5] V samotné kasační argumentaci stěžovatel uvedl, že jeho žádost neměla být zamítnuta jako zjevně nedůvodná ve smyslu § 16 odst. 2 zákona o azylu, protože nepřichází z bezpečné země původu. Navíc došlo k velmi nepříznivému vývoji situace na Ukrajině, kde v současné době probíhá na celém jejím území ozbrojený konflikt. Jeho návrat do domovské země by tak představoval přímé ohrožení jeho zdraví a života. Tuto skutečnost lze podle něj podřadit pod § 14a odst. 1 a odst. 2 písm. c) zákona o azylu. Ačkoliv k těmto událostem došlo až po vydání napadeného rozhodnutí žalovaného, je podle něj namístě uplatnit výjimku z pravidla stanoveného v § 75 odst. 1 s. ř. s. Má za to, že Nejvyšší správní soud by měl zohlednit tyto nové skutečnosti v souladu se zásadou *non-refoulement* a čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice, tedy *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky. Na podporu svého tvrzení odkázal na rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2022, č. j. 1 Azs 36/2022 - 31, a ze dne 7. 4. 2022, č. j. 4 Azs 324/2021 - 46, v nichž řešené případy se nijak výrazně neliší od nyní posuzované věci.

[6] Stěžovatel se v další námitce vyjádřil ke stavu zjištěnému v době vydání napadeného rozhodnutí. Nesouhlasí s tím, že ani dle principu *ex tunc* nebylo možné Ukrajinu (vzhledem k předestřeným obavám stěžovatele) považovat za bezpečnou zemi původu. Rozporuje názor krajského soudu, že netvrdil žádné skutečnosti, pro které by se v jeho případě o bezpečnou zemi původu nejednalo. V případě jeho návratu na Ukrajinu by mu hrozila újma spočívající v zásahu do jeho práv zaručených v čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“). Z informací o zemi původu, které shromáždil žalovaný, není zřejmé, zda by se v ní ve své situaci skutečně domohl ochrany. V této souvislosti odkázal na zprávu organizace Freedom House, které snížilo hodnocení Ukrajiny v oblasti hodnocení práva na spravedlivý proces. Stěžovatel má za to, že vylíčil události, kterým čelil před svým odchodem ze země původu, konzistentně a bez nesrovnalostí. Nelze po něm spravedlivě požadovat předložení důkazů za účelem toho, aby se vyhnul zkrácenému postupu při posouzení jeho žádosti ve smyslu § 16 odst. 2 zákona o azylu. Podle jeho názoru by nemělo být povinností žadatele o mezinárodní ochranu, aby pronásledování tvrdil jinými důkazními prostředky, než svojí hodnověrnou výpovědí. Krajský soud, jakož i žalovaný, se argumenty ohledně hrozby vážné újmy a pronásledování v zemi původu zabývali nedostatečně, kvůli čemuž jsou jimi učiněné závěry nepřezkoumatelné a postrádající oporu ve spise.

[7] Žalovaný ve svém vyjádření uvedl, že napadené rozhodnutí je k datu jeho vydání třeba považovat za zákonné a zjištěný skutkový stav odůvodňoval aplikaci § 16 odst. 2 zákona o azylu. V té době nemohl žalovaný předpokládat invazi vojsk Ruské federace na území Ukrajiny. Žalovaný ponechal posouzení této otázky na Nejvyšším správním soudu.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[8] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a stěžovatel je v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupen advokátem. Před samotným meritorním přezkumem se však musel zabývat otázkou, zda kasační stížnost podaná ve věci, v níž před krajským soudem rozhodoval specializovaný samosoudce, svým významem podstatně přesahuje zájmy stěžovatele a je tak přijatelná, anebo je namístě ji podle § 104a odst. 1 s. ř. s. jako nepřijatelnou odmítnout.

[9] Typové případy, v nichž jde o přijatelnou kasační stížnost, vymezil Nejvyšší správní soud v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39. Podle tohoto rozsudku kasační stížnost bude posouzena jako přijatelná v případě, že (1) vznáší ne plně prejudikovanou právní otázku; (2) obsahuje právní otázku, která je dosavadní judikaturou řešena rozdílně; (3) je potřeba učinit judikaturní odklon; (4) v napadeném rozhodnutí krajského soudu bylo shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[10] V rozsudku ze dne 11. 3. 2022, č. j. 6 Azs 306/2021 - 49, však Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že východiska přijatelnosti kasační stížnosti vymezená v zmiňovaném rozsudku prvního senátu nelze plně využít, pokud soud zvažuje prolomení pravidla stanoveného v § 75 odst. 1 s. ř. s. a § 109 odst. 5 téhož zákona a hodlá výjimečně a za účelem dodržení mezinárodních závazků České republiky požívajících aplikační přednost ve smyslu čl. 10 Ústavy České republiky přihlédnout ke skutečnostem, které nastaly až po vydání rozhodnutí krajského soudu. V takovém případě je třeba se věcně vypořádat s otázkou, zda je prolomení namístě, a to buď v rámci hodnocení přijatelnosti (srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 6. 2017, č. j. 9 Azs 14/2017 - 30), anebo shledat přijatelnost kasační stížnosti a uvedené otázce se věnovat v rámci meritorního přezkumu (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2021, č. j. 2 Azs 214/2020 - 46). Také při aplikaci § 104a s. ř. s. je totiž třeba postupovat tak, aby byly dodrženy normy vyšší právní síly, jimiž jsou ve věcech mezinárodní ochrany zejména přímo aplikovatelné čl. 2 a 3 Úmluvy a zásada *non-refoulement* (zásada nenavracení).

[11] Nejvyšší správní soud v předložené věci (stejně jako např. v rozsudcích ze dne 24. 3. 2022, č. j 1 Azs 36/2022 - 31, či ze dne 21. 4. 2022, č. j. 10 Azs 47/2022 - 33) shledal, že je nezbytné přihlédnout ke skutečnostem, k nimž došlo až po rozhodnutí krajského soudu, neboť to vyžaduje přímá aplikace článků 2 a 3 Úmluvy, jež jsou projevem zásady *non-refoulement* a představují závazek České republiky nevystavit žádnou osobu újmě, která by spočívala v ohrožení života, hrozby mučení, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání, a to např. tím, že tato osoba bude vyhoštěna nebo nucena vycestovat do země, kde by jí taková újma hrozila. Kasační soud pro úplnost dodává, že k těmto skutečnostem by byl povinen přihlédnout i bez výslovné námitky stěžovatele. Ve světle těchto skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a po posouzení věci má za to, že je i důvodná.

[12] Po vydání napadeného rozsudku totiž došlo k výrazné změně bezpečnostní situace na Ukrajině, neboť na její území dne 24. 2. 2022 zaútočila vojska Ruské federace. Válka, jež toho dne vypukla, přitom trvá dodnes. Informace, ze kterých vycházel žalovaný i krajský soud, byly příslušnými orgány a organizacemi vydány před počátkem války a nemohou proto dokládat, že stěžovateli na území Ukrajiny nehrozí nebezpečí. Teze, podle kterých je Ukrajina bezpečnou zemí původu, totiž přestaly nejpozději dne 24. 2. 2022 platit (v podrobnostech srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 - 31).

[13] Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že žalovaný ani městský soud v této otázce nijak nepochybili, neboť změna skutkového stavu nastala až po vydání jejich rozhodnutí. Vzhledem k závažnosti situace na Ukrajině je však potřeba prolomit základní pravidla

stanovená v § 75 odst. 1 a § 109 odst. 5 s. ř. s., a to ve prospěch zásady *non-refoulement*, která požívá vyšší právní síly. S ohledem na uvedené důvody nemůže napadený rozsudek a ani rozhodnutí žalovaného v současné době obstát. Kasační soud dodává, že za této situace již považoval za nadbytečné se zabývat dalšími námitkami stěžovatele, neboť ty nemohou na výsledku řízení ničeho změnit.

IV. Závěr a náklady řízení

[14] Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného uzavírá, že kasační stížnost je důvodná, a proto v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s., věty první před středníkem, zrušil rozsudek krajského soudu. Jelikož vytýkané vady nelze odstranit v řízení před krajským soudem, zrušil Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. i rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž bude vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku. V dalším řízení žalovaný opětovně posoudí žádost stěžovatele o udělení mezinárodní ochrany ve světle nových skutečností, a to i z hlediska naplnění podmínek pro udělení doplňkové ochrany.

[15] Za této situace je kasační soud povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.). Náhrada nákladů řízení se obecně odvíjí od celkového úspěchu ve věci (§ 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona). Kasační soud však zohlednil, že stěžovatel je v řízení o kasační stížnosti procesně úspěšný pouze z důvodu změny poměrů na Ukrajině, kterou nemohli krajský soud a ani žalovaný předvídat. Nejvyšší správní soud proto podle § 60 odst. 7 s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona rozhodl tak, že žádnému z účastníků náhradu nákladů řízení nepřiznal.

[16] V řízení o kasační stížnosti byl Nejvyšším správním soudem stěžovateli ustanoven zástupcem advokát JUDr. Maroš Matiaško, LL.M. (viz usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 7. 3. 2022, č. j. 3 Azs 43/2022 - 29). Náklady na zastoupení v takovém případě hradí stát (§ 60 odst. 4 s. ř. s.). Kasační soud určil odměnu advokáta v souladu s § 7 a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Ustanovený zástupce učinil ve věci dva úkony právní služby, a to převzetí a přípravu zastoupení a sepis doplnění kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. a) a d) advokátního tarifu]. Za tyto úkony právní služby náleží zástupci stěžovatele mimosmluvní odměna ve výši 6.200 Kč (2 x 3.100 Kč), která se zvyšuje vzhledem k paušálním náhradám hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu o 600 Kč (2 x 300 Kč), tj. celkem 6.800 Kč. Jelikož je ustanovený zástupce stěžovatele registrován jako plátce daně z přidané hodnoty, zvyšuje se mu přiznaná odměna o tuto daň ve výši 21%, tedy o 1.428 Kč. Celková částka ve výši 8.228 Kč bude zástupci stěžovatele vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné (§ 53 odst. 3 s. ř. s.).

V Brně dne 17. ledna 2023

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu